

de plaats schijnt te zitten. Het hoofd staat haast nooit redelijk op den nek en van de oogen maakt de beeldhouwer zich met een Jantje van Leiden af. Als op archaische beelden vergenoegt hij zich met een ovaal, onverschillig hoe de verhouding ervan tot het geheel is. Dikwijls laat hij één kant van het gezicht gansch oningevuld. Raynal betwist, dat hierbij aan de negerziel mag worden gedacht, omdat er: „avant toutes les nations et toutes les influences il y a comme le statut primordial de la sensibilité,” waarop volgt: „comme les artistes véritablement originaux possèdent les natures qui par quelque côté sont toujours primitives, Zadkine doit être naturellement apparenté aux plus anciens artistes de toutes les régions terrestres par les plus authentiques liens du sang.”

Wie hierbij over gevoelsgebrek mocht klagen toont volslagen gebrek aan begrip. Niets is Zadkine verder dan gevoel te willen geven in den versleten zin van het woord. Aan die valsche verfijningen of zelfverteederingen heeft hij een hekel. In plaats van deze bloemen te plukken graaft hij naar de wortels. Het rauwe karakter van die ondergrondsche dingen toont hij op het oogenblik, dat dit geschreven wordt, bij den kunsthandelaar Barbazanges en altijd op zijn atelier. De rauwheid aan deze verschijningen geeft van zelf de beschuldiging in de pen: die man verstaat zijn vak niet, pas als hij bewezen heeft, het métier onder de knie te hebben, mag hij de natuur loslaten, nu maakt hij van den nood een deugd *).

Dit kenmerk is Paul Raynal evenmin ontsnapt blijkens bladzij 13 van dezelfde studie, waar men leest: „on pourrait dire encore que Zadkine n'a pas de vocabulaire définitif et qu'il sait bien qu'il le recherchera éternellement sans jamais le trouver. Aussi son oeuvre est-elle sagement, humainement dépourvue de cette habilité factice qui arrondit les angles ou les fait valoir sans aucun besoin sensible”.

Een andere vraag is, of dit blijvend werk is. Dit alles gaf hij uit de gulle volheid van zijn kunstaandrift. Ook hij zelf moet dit als overgang zien, wat opnieuw de zuiverheid van zijn opvatting bewijst, omdat haast alle kunst overgangskunst is, maar zich voor voldongen uitgeeft. Die van Zadkine heeft het levende van het onvoldragene, wat niettemin in zich zelf besloten is. Elk stuk is een gaaf geheel, dat we als zoodanig aanvaarden, omdat de uitdrukingskracht erin ons lief is, wat niet insluit, dat we ze aldoor in onze nabijheid willen hebben, noch, dat ze beantwoorden aan de traditioneele scheidslijn tusschen schoon en onschoon. Ook de voortbrengselen van primitieve stammen kunnen ons boeien tot fascineerens toe zonder dat ze door het gewone schoonheidsbegrip gedekt worden. De kunst van Zadkine wordt veeleer gekenmerkt door het feit, dat ze

---

*) Van den zomer heeft Zadkine zelf de proef op de som genomen doordat hij zich tot taak stelde, een paard en de kreukels in mannekleeren waarheidsgetrouw op papier te brengen. Hij slaagde daarin volkomen, een resultaat, dat hem zelf verraste en verheugt.